

Fortidsminneforeningen
Aust-Agder lokallag

Riksantikvaren

Pb. 1483 Vika
0116 Oslo

postmottak@ra.no

Dato: 13. juni 2024

Deres sak: 24/01186-1

Hørings svar - Utkast til Riksantikvarens håndverksstrategi.

Det vises til utlysning på deres nettside publisert 2. mai 2024 angående høring av utkast til Riksantikvarens håndverksstrategi, med høringsfrist satt til 14. juni 2024.

Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag ønsker her å komme med våre innspill i saken.

Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag har som formål å arbeide for bevaring av vårt distrikts verneverdige kulturminner og kulturmiljøer, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Vi skal være den ledende frivillige organisasjonen i det norske kulturminnevernet. Våre hovedoppgaver er blant annet å arbeide for god stedstilpasning, styrke tradisjonshåndverket og bygningsvernet, engasjere oss i lokale vernesaker og påvirke kulturminnepolitikken i Norge.

Våre tilbakemeldinger:

Vi er svært takknemlige for at Riksantikvaren har som mål å få vedtatt en håndverksstrategi innen 2024. Utkastet til håndverksstrategi har mange riktige og viktige satsinger og målsetninger, men vi ber om at man jobber videre med noen spesifikke områder for å gjøre strategien mer relevant og riktig.

Vårt lokallag av Fortidsminneforeningen dekker et geografisk område med svært stort press på våre kulturmiljøer, da særlig langs kysten hvor man har flere freda objekt men også fem kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse. Disse kulturmiljøene er helt avhengig støtte fra nasjonalt hold gjennom gode verktøy, slik at forvaltningen av disse kan bli mer bærekraftig. Vi har i forbindelse med våre hørings svar vært i tett dialog med flere håndverkere som driver tradisjonelt håndverk.

Satsingsområder:

Utkastet til håndverksstrategien nevner ikke ordet Riksantikvarens «NB!-områder» eller «Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse» en eneste gang. Derimot sies det at håndverksstrategien skal bidra til at eiere og forvaltere av fredete og verneverdige bygninger, anlegg og fartøy har tilstrekkelig og stabil tilgang på håndverkere med relevant kompetanse.

Vi mener dette i altfor stor grad begrenser og at det blir rom for misforståelser. Det blir rett og slett altfor mangelfullt å ikke inkludere «kulturmiljø» fordi kompetansen tradisjonshåndverkere, ansvarlige søkere og arkitekt- og byggenæringen besitter innen byggeskikk er avgjørende for god utvikling i og rundt viktig kulturmiljøverdier jf. Riksantikvarens andre strategier i verneverdige kulturmiljø, slik som f.eks. Riksantikvarens kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse.

Forslag: Strategien må etter vår mening være tydeligere på at satsingsområdene inkluderer kulturmiljøer, for eksempel slik; «Håndverksstrategien skal bidra til at eiere og forvaltere av fredete og verneverdige kulturmiljø og -minner, bygninger, anlegg og fartøy har tilstrekkelig og stabil tilgang på håndverkere med relevant kompetanse».

Arkitekter, rådgivende ingeniører, konsulenter og ansvarlige søkere:

Det registreres at Riksantikvaren er klar over behovet for kompetanse innenfor flere områder enn kun håndverk for å sikre god ivaretagelse av kulturmiljø, det er vi takknemlige for, men da vi ikke kan se at det foreligger planer for å lage strategier som tar opp utfordringene med manglende kompetanse hos arkitekter, rådgivende ingeniører, konsulenter og ansvarlige søkere, så må dette behovet tydeliggjøres nå slik at der finnes argumentasjon for hvorfor forvaltningen på andre plan kan stille forventninger.

Arkitekter, rådgivende ingeniører, konsulenter og ansvarlige søkere er svært viktige brikker som har stor påvirkningskraft på beslutninger som tas av eiere, forvaltere og andre oppdragsgivere. Før var det i stor grad håndverkerne selv som også var arkitektene, den immaterielle kulturarven som håndverkerne praktiserte inkluderte også forarbeidet i en byggeprosess. Håndverkere som kan det tradisjonelle håndverket, kan også den lokale byggeskikken, tegne og vurdere ulike behov. Alt dette er en del av den immaterielle kulturarven hos en dyktig tradisjonshåndverker.

At utkastet kun nevner ordet «Arkitekt» en eneste gang er derfor svært mangelfullt. Vi kan forstå at man må begrense, men det blir helt feil å si at arkitektkompetanse ikke er en viktig del for håndverks- og byggenæringen og det å kunne videreføre en immateriell kulturarv i forslaget til ny håndverksstrategi.

At man i Norge har fått et Arkitekturopprør kan man selvfølgelig velge å se bort fra, men uavhengig av hva vi og andre måtte tenke om disse så sier situasjonen veldig mye om at noe er galt.

Utkastet sier blant annet noe om samspill mellom byggherre, håndverkere og rådgivere for å sikre at riktig kompetanse bidrar i alle faser. En synes altså som at man legger opp til et

samarbeid i alle ledd, men hvorfor ikke arkitekter, rådgivende ingeniører, konsulenter og ansvarlige søkere da inkluderes i denne kategorien for å tydeliggjøre er vanskelig å forstå og uten at disse kategoriene inkluderes for å øke kompetansen, vil interessekonflikter rundt god stedstilpasning og bevaring av byggeskikk i og nær verneverdige kulturmiljøverdier forbli en utfordring som sliter på mange.

Forslag: Byggenæringen nevnes i utkastet flere ganger. For å tydeliggjøre behovet for økt kompetanse også hos arkitekter, rådgivende ingeniører, konsulenter og ansvarlige søkere sin betydning, ber vi om at man for eksempel sier «Arkitekt- og byggenæringen» og «Eiere og ansvarlige søkere», istedenfor kun «Byggenæringen» og «Eiere». Vi mener dette vil bidra til at det ikke kun er tradisjonshåndverkerne og huseierne alene som er ansvarlige for den immaterielle kulturarven bevares og videreføres.

Småfag som mangler læreplaner:

Det er flott at utkastet legger opp til at Riksantikvaren ønsker å bidra til å ta et større nasjonalt ansvar for å sikre oppdaterte læreplaner, men vi mener strategien må tydeliggjøres rundt at Riksantikvaren også skal sikre at nye læreplaner lages for de små tradisjonelle håndverksfagene som i dag ikke har en læreplan, for eksempel slik som innen vindusrestaurering. Dette vil sikre at kunnskapen om hva som kreves er dokumentert, noe som er spesielt viktig i de fag som er i ferd med å dø ut.

Vi minner om begrepet «vindushåndverker» som ble lansert for flere 10-år siden. Dette er ikke et formelt fag, men samler teknikker fra glassarbeiderfaget, snekkerfaget og malerfaget. Noen kaller i dag dette vindusrestaurering. Det er ønskelig at dette blir et formelt fag med læreplan.

Kompetansekrav:

Det er flott at kompetansekrav nevnes i utkastet til ny håndverksstrategi. Vi mener allikevel det er meget mangelfullt at kompetansekrav kun skal gjelde for prosjekter som er tilskudsfinansiert.

Når vi har rådet kommuner om å stille krav til håndverkskompetanse i for eksempel hensynssoner bevaring H570 er tilbakemeldingene at de gjerne skulle, men at de ikke kan det. Kvalifikasjonskravene i loven er svært vage. Kommunene har heller ikke hjemmel til å sette særskilte kvalifikasjonskrav selv i planbestemmelser. Når en i tillegg vet hvilken påvirkningskraft som ligger hos håndverkere, ansvarlige søkere, arkitekter, rådgivende ingeniører og konsulenter, blir det et betydelig behov for argumentasjon som sikrer at der finnes kompetanse som følger opp nasjonale mål og lokale rammeverk.

Her må Riksantikvaren være mye tydeligere og bidra til at lokal- og regional forvaltning faktisk har verktøy som kan brukes i prosessen. Om enn ikke på alle eldre bygg, så må en i det minste forvente at det er mulig å stille krav til kompetanse for tiltak på freda bygg, tiltak innenfor

Riksantikvarens områder for kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse, for hensynssoner bevaring H570, og Sefrak registrerte bygg før 1900.

Dette tiltaket er på kortsikt svært viktig frem til de andre tiltakene håndverksstrategien skal jobbe med får nødvendig virkning. Uten flere verktøy fra nasjonalt hold vil interessekonflikter fortsette å stå i kø, noe som helt unødvendig kun sliter ut både de frivillige og forvaltningen på regionalt og lokalt nivå.

Forslag: Det jobbes opp mot lovutvalg og andre myndigheter for å kunne muliggjøre krav til kompetansekrav hos håndverkere, men også arkitekter/ansvarlige søkere. Videre ber vi om at Riksantikvaren så og si umiddelbart setter forventninger i RAs spesifikke faglige råd under kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse (Askeladden/Kulturminnesøk) om at man bør stille krav til kompetanse i disse kulturmiljøene.

Avslutning:

I arbeidet med våre hørings svar har vi vært i nær dialog med håndverkere og andre som kjenner hverdagen på kroppen. Vi håper derfor at tilbakemeldingene hensyntas og kan bidra i deres videre arbeid med den svært viktige håndverksstrategien.

Ta gjerne kontakt med oss om det skulle være spørsmål rundt våre tilbakemeldinger. Skulle det utlyses flere høringer rundt denne strategien så ber vi om å bli varslet.

Takk igjen for det gode arbeidet dere gjør!

Beste hilsen,
Styret i Fortidsminneforeningen, Aust-Agder lokallag
v/Torgrim Landsverk
Styreleder

Kopi:

- Agder fylkeskommune
- Fortidsminneforeningen, Agder avdeling